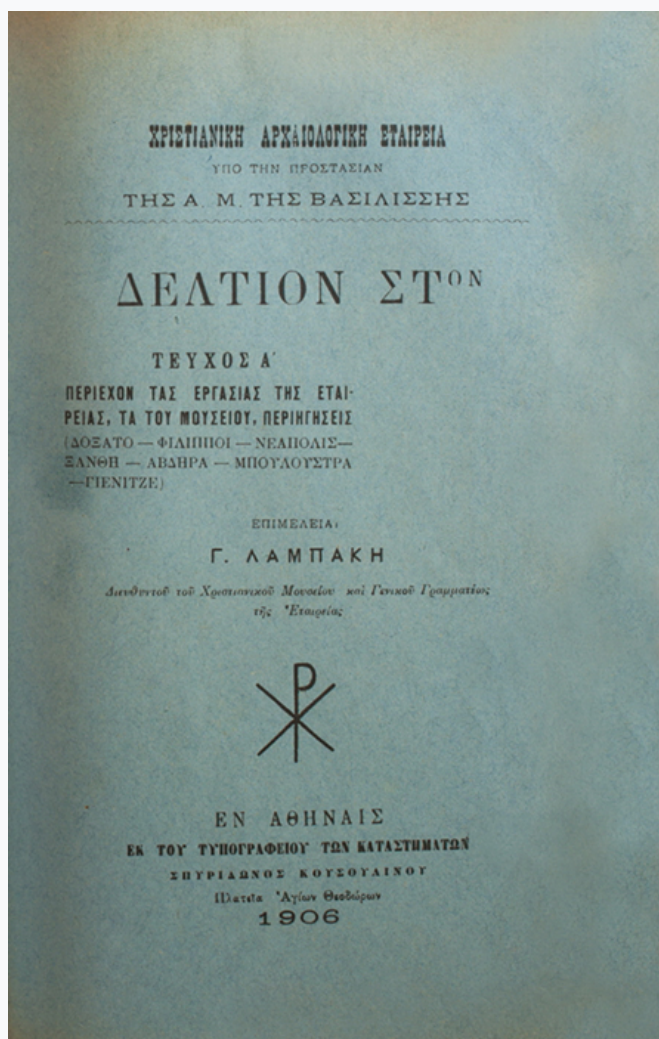

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 6, Αρ. 1 (1906)

Δελτίον ΧΑΕ 6 (1906), Τεύχος α', Περίοδος Α'

Περιηγήσεις

(ΧΑΕ) ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

doi: [10.12681/dchae.1612](https://doi.org/10.12681/dchae.1612)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΧΑΕ). (2013). Περιηγήσεις. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 6(1), 22–48. <https://doi.org/10.12681/dchae.1612>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περιηγήσεις

Δελτίον ΧΑΕ 6 (1906), Τεύχος α', Περίοδος Α' • Σελ. 22-48

ΑΘΗΝΑ 1906

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

ΔΟΞΑΤΟ

Ἐκ Δράμας τῇ 14 Αὐγούστου 1902 μετέβημεν εἰς τὴν λίαν φιλόξενον πόλιν Δοξάτο, πλήρη συντριμμάτων ἀρχαίας τε καὶ χριστιανικῆς τέχνης, προσερχομένων ἐκ τῆς ἐγγυὲς πόλεως τῶν Φιλίππων.

Καθεδρικός δὲ καὶ μόνος ἐνοριακὸς ναὸς τῆς πόλεως ταύτης ἐστίν, ὁ **Ἄγιος Ἀθανάσιος**, ναὸς μονόκογχος, οὗ ἡ κόγχη κυκλική.

149. ⁽¹⁾— Ἐπὶ τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ

Συνδρομῇ καὶ δαπάνῃ πάσης τᾶ
ξεως καὶ ἡλικίας τῶν Χριστιανῶν τῶν ἐν Δοξάτῳ
κατοίκων καὶ λοιπῶν παρεπιδημούντ
ων ἀδελφῶν εὐσεβῶν ιδρύθη οὗ
τος ὁ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κτιζόμε
νος ναὸς Θεοῦ ἔτος 1869 Μαΐου 20.

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες IC XC (ἀπλῶς) καὶ ΜΗΡ.
ΘΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ, εἰδὼν ἔργα συνήθους συγχρόνου τέχνης.

130.— Ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Ἱησοῦ Χριστοῦ.

Διὰ συνδρομῆς τοῦ πρὸ ἀρκετοῦ καιροῦ διαμένοντος ἐνταῦθα
καπνεμπόρου Ἀγγελεῖ Μ. Σουλῶ 1870.

⁽¹⁾ Ὁ αἶψων ἀριθμὸς τῶν ἐπιγραφῶν ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ε' Δελτίου.

151. — Ἐπὶ τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ

Διὰ συνδρομῆς τοῦ Κωνσταντίνου προσκυνητοῦ Καπιτάνογλου ἐκ Τσατάλτζας καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

152. — Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Εἰσοδίων

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ τμ. (= τιμιωτάτου) Κωστῆ Τζήμου 1870 Ἰουνίου διὰ χειρὸς Στεργίου ἐκ νευροκύπτι (= νευροκόπιον).

153. — Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου

Διὰ συνδρομῆς τοῦ ἐνταῦθα ἐφημερίου Ἀθανασίου ἱερέως υἱοῦ Βελέης ἐκ Τσατάλτζας 1870.

154. — Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῶν ἀρχιστρατῆγων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ

Ἔτη 1837 Ἰούνιος 13 χεῖρ ΠΒΣ (;) ἐχαλκοχαρῆχθη διὰ συνδρομῆς τοῦ Κυρίου Δημήτριος.

Ὑπὸ τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν εὔρηται ὠραῖον κιονόκρανον μικτῆς ἐλληνορωμαϊκῆς τέχνης μετὰ λεσβίου ἀστραγάλου καὶ τῆς ἀκάνθου.

Ἐν Δοξάτῳ εὐγενῶς λίαν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἱατροῦ κ. Ν. Παγούνη φιλοξενηθέντες, τὴν πρωΐαν τῆς 15 Αὐγούστου ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς πλήθους τῶν ἐκεῖ ἡμετέρων ἀδελφῶν χριστιανῶν ἐλειπουργήθημεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.

Προκειμένου δ' ἀμέσως ὅπως τὴν ἐπομένην ἐπισκεφθῶμεν τὴν πρώτην Χριστιανικὴν Κοινότητα, ἣν ἐν Εὐρώπῃ ἰδρύσατο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τὸ ὅς Φιλιπποῦς, «πρώτην τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλιν Κολωνίαν» (Πράξ. ις'. 12), τανῦν ἐγκαταλειμμένα ἐρείπια, ὥραν τοῦ Δοξάτου ἀπέχοντα, ἐνομίσαμεν ὅτι οὐχ ἀπλῶς οὐδ' ἀνετοιμῶς ἠδυνάμεθα τὰ ἱστορικὰ καὶ ἱερὰ ἐκεῖνα ἐδάφη νὰ πατήσωμεν, ἀλλὰ βαθέως ἐν τῇ συνειδήσει ἡμῶν κατελθόντες, καὶ παντὸς γῆϊνου φόρτου ἑαυτοὺς κουφίσαντες, ἐν συντριβῇ καρδίας, μετὰ προηγουμένην πνευματικὴν ἄδειαν τοῦ Σ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Χρυσοστόμου, κανονικοῦ διαδόχου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, διὰ τοῦ ἐκεῖ χρηστοῦ καὶ λογίου ἱερέως, σεβαστοῦ πατρὸς Χριστοδούλου Σακελλαρίου τῶν ἀχράντων μετέσχομεν Μνηστηρίων.

Οὕτω δ' ἡμᾶς τὸ ἡθικὸν παρασκευάσαντες, καὶ ἄφθονα μεθ' ἡμῶν τὰ τεχνικὰ καὶ φωτογραφικὰ μέσα παραλαβόντες, εὐθὺς μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἀνεχωρήσαμεν πρὸς τὴν ὑψίστης ἱστορικῆς σημασίας διὰ τὸν χριστιανισμόν ταύτην πόλιν τῶν Φιλίππων.

Φ Ι Λ Ι Π Π Ο Ι

Φίλιπποι ! ὄνομα ἐνδοξον ! ὄνομα ἱερόν. Ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος θὰ φωτίζει τὸν ἡμέτερον πλανήτην θὰ ἀκούηται ὑπὸ τὰς στίγας τῶν χριστιανικῶν ναῶν ξυμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος ἀναγινωσκομένη ἢ πρὸς Φιλιππησίους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου θαυμασία ἐπιστολή, ἐν ᾗ διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων ἐκδηλοῖ τὴν πρὸς τὸν Κέριον πίστιν αὐτοῦ, ἀναπτύσσει τὰς θείας ἀληθείας, καὶ μετὰ παραδειγματικῆς στοργῆς Πατὴρ δίδωσιν αὐτοῖς τὰς ὑποθήκας τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Χάριτος. « Ἐμοί, » ἐν αὐτῇ λέγει, « τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος . . . συνέχομαι εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι . . . πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῇτε σύμψυχοι, τὸ ἐν φρονούντες, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐχ ἁ ρ π α γ μ ὸ ν ἠγάσато τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν... γενόμενος ὑπὸ κήτους μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, δι' ὃ καὶ ὁ Θεὸς Αὐτὸν ὑπερέψωσε καὶ ἐχαρίσατο Αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ οὐρανίων, ἐπιγείων καὶ καταχthonίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς ».

Ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐξειλίχθησαν τὰ ἐν ταῖς Κατακόμβαις μονογράμματα τοῦ ἱεροῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, ὅπερ εἶπα, ἐν τοῖς ἀρχαίοις ψηφιδωτέμασι τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ραβέννας παρίσταται ἐν τῷ ἱερῷ μονογράμματι ✠ ⁽¹⁾ μετὰ φόβον καὶ

(1) Ραβέννα. Cappella di S. Pier Crisologo. Πρβλ. Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Δελτ. Δ'. Εἰκ. 2.

τρόμου ὑπὸ τῶν ἀγίων Ἀγγέλων βασταζόμενον, ἄλλοτε δὲ εἰ-
κονίζεται αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰησοῦς ⁽¹⁾ οὕτως βασταζόμενος.

Ἐν Φιλίπποις ἐβάπτισεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν πρώτην
Χριστιανὴν τῆς Εὐρώπης, Ανδίαν τὴν πορφυροπώλιδα (Πράξ. ις'
14) εἰς τὸν ἔξωθεν τῆς πόλεως διερχόμενον ποταμὸν ἐκ τῶν Κρη-
νίδων πηγῶν, οὗ τὸ ἐγγύτατα τῶν Φιλίππων διερχόμενον ρεῦμα
ὑπὸ τὸ λυκόφως τῆς ἑσπέρας καὶ ἐφωτογραφήσαμεν (Εἰκ. 3).

Ἐκ τοῦ ὕδατος δὲ τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὅπερ ἐχρησίμευσεν διὰ
τὴν βάπτισιν τῆς πρώτης Χριστιανικῆς ψυχῆς τῆς Εὐρώπης, ἐξ εὐλα-
βείας πρὸς τὴν Ἀποστολικὴν ἀρχαιότητα ἐλάβομεν φιάλην ὕδατος,
ἣν ὑπ' ἀριθ. 3302. κατεθέσαμεν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἑταιρείας.

Ἐὰν ὁ Ἰορδάνης ἔστιν ἱερὸς καὶ ἅγιος, διότι ἐν αὐτῷ ἐβαπτίσθη
ὁ Κύριος, ὁ ἔξωθεν τῶν Φιλίππων διαρρέων ποταμὸς εἶναι ὡσαύ-
τως ἱερὸς καὶ ἅγιος, διότι οὗτος ἐχρησίμευσεν ὡς πρώτη ἱερὰ κο-
λυμβήθρα τῆς πρώτης Χριστιανῆς τῆς πρώτης χριστιανικῆς Κοινώ-
τητος τῆς Εὐρώπης.

Ἐνταῦθα ὁ Παῦλος ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξέβαλεν
ἀπὸ τῆς παιδίσκης τὸ πνεῦμα τοῦ Πύθωνος. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον
ἐν Εὐρώπῃ Παῦλος καὶ Σίλας ἐπ' ἐρ Χριστοῦ κακῶς ἔπαθον ριφθέν-
τες εἰς τὰς φυλακάς, ἐν αἷς κατὰ τὸ μεσονύκτιον προσευχόμενοι
ὕμνον τὸν Θεόν, καὶ ἐν αἷς ἐτελεῖτο ἡ πρώτη ἐν Εὐρώπῃ χρι-
στιανικὴ ἀγρυπνία, τῶν δεσμῶν αὐτῶν, οὕτως εἰπεῖν, πρώτων
ὑπηγητῶν γενομένων κατὰ τὴν ἱερὰν αὐτῶν ὑμνοψάλμην.

Ἐνταῦθα ἐγένετο ὁ φοβερὸς σεισμός, δι' οὗ ἠρעףχθησαν πα-
ραχρῆμα αἱ θύραι πάσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη, ὁ δὲ δε-
σμοφύλαξ ἐφώνησε τὸ «Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;» Ἐν-
ταῦθα ἐκείνη τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ τε
δεσμοφύλαξ καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες. Ἐνταῦθα ὁ Παῦλος ἐξεφώνησε
τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐν Εὐρώπῃ καθαρῶς δικανικὴν δημηγορίαν:
«δεῖραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους ἀνθρώπους Ρωμαίους ἐπάρ-

(1) Ἐν Ρώμῃ. Cappella S. Zenone ἐν τῇ S. Prassede. Anton de
Waal, Roma sacra. München 1905. σελ. 205.

χοντας ἔβαλον εἰς φυλακὴν» (Πράξ. ις' 37)· καὶ τέλος ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης τῷ 51 μ. Χ. (¹) ἔγραψε πρὸς Κορινθίους τὴν Β' αὐτοῦ

Εἰκὼν 3.

Ὁ ἀπὸ τῶν Κρηνίδων πηγῶν, ἔξωθεν τῶν Φιλίππων
διαρρέων ποταμός, ἔνθα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος
ἐβάπτισε τὴν πρώτην χριστιανὴν τῆς Εὐρώπης
Λυδίαν τὴν πορθύροπώλιδα (Πράξ. ις' 14).

ἐπιστολὴν. Πρὸς αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν τῶν Φιλίππων ἐγράφη ἡ ἀπὸ
Ρώμης διὰ τοῦ Ἐπαφροδίτου ἀποσταλεῖσα ἔξοχος τοῦ Παύλου
ἐπιστολὴ πρὸς Φίλιππησίους, οὓς ὀνομάζει *χαρὰν* αὐτοῦ καὶ

(¹) Δαμαλᾶ Ἑρμ. εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Τόμ. Α'. σελ. 384.

στέφανον, καὶ εὐχεται ὅπως οἱ τοὶ τῷ χρησιμεύσωσιν ὡς καὶ ὑ-
χημα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς ἐπιφα-
νείας τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν
ἔδραμεν, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασεν (Φιλιπ.
β' 16).

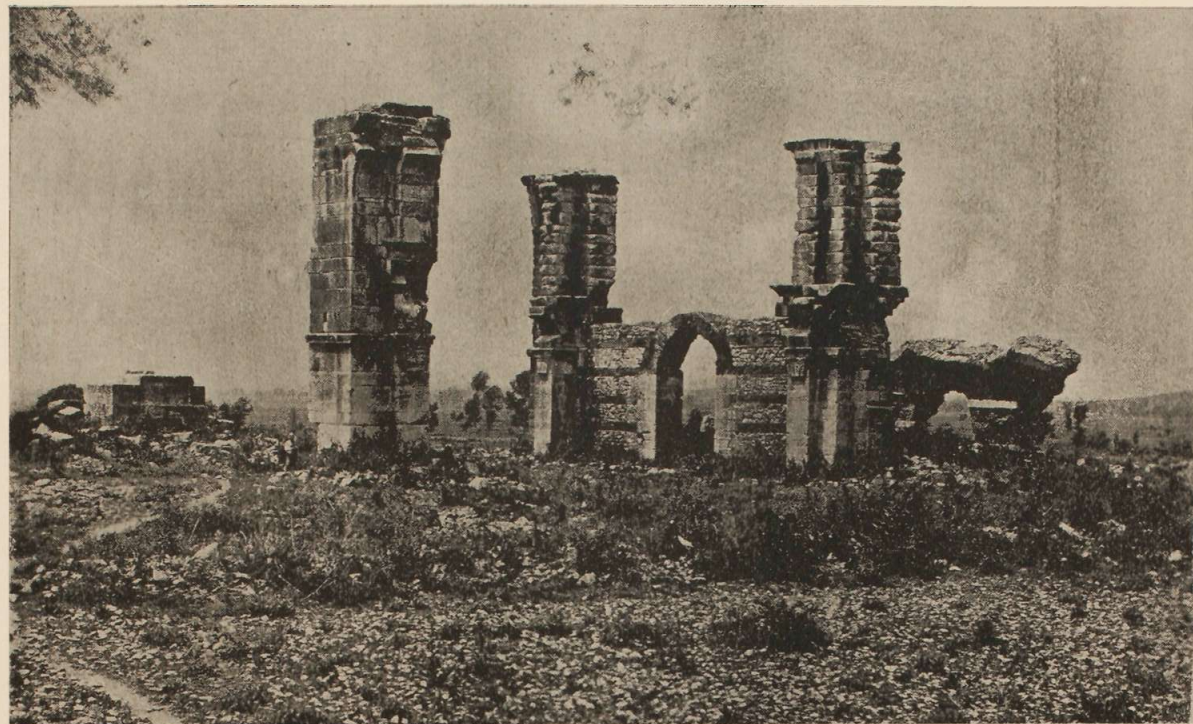
Ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως μεγάλη τις περιεσώθη Ρω-
μαϊκὴ ἀψίς, οἰκοδομηθεῖσα ἐκ μεγάλων λίθων ἀρχαίων οἰκοδομῶν.
(Εἰκ. 4).

? Ἀπειλείει ἄρά γε αὕτη μέρος τῆς ἀγορᾶς, ἐν ἣ διέμενον οἱ ἄρ-
χοντες καὶ οἱ στρατηγοί, πρὸς οὓς εἴλκυσαν τὸν Παῦλον καὶ Σίλαν;
(Πράξ. ις' 19).

Ὡς τις Ἱερεμίας δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐπὶ τῶν ἐρειπίων
τούτων μόνος καθήμενος, τὴν φρικώδη ἐρήμωσιν τῆς πρώτης
ταύτης χριστιανικῆς πόλεως τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Εὐρώπης
ἐθροήνησα.

Μάτην ἐξήτουν τὸ ἔξω τῆς πόλεως μέρος τοῦ ποταμοῦ, «οὗ ἐνο-
μίζετο πρὸ σευ καὶ εἰναί», καὶ ἔνθα ἐγένετο ἡ πρώτη ἐν
Εὐρώπῃ τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος· μάτην ἀνεζήτουν ποῦ κατέκονον
οἱ κύριοι τῆς παιδείας, ἥτις εἶχε πνεῦμα Πύθωνος· μάτην
ἐζήτουν ποῦ ἔκειτο ἡ οἰκία τῆς πρώτης χριστιανῆς τῆς Εὐρώπης,
τῆς ἱερᾶς Λυδίας, εἰς ἣν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας εἰσῆλθον
ἐξεληθόντες τῆς φυλακῆς (Πράξ. ις' 40)· μάτην ἀνεζήτουν τὴν φυ-
λακὴν τοῦ Παύλου· μάτην τὴν ἀγορὰν, ἔνθα ἐπὶ τοὺς ἄρ-
χοντας εἴλκυσαν οἱ Φιλιππησίοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν· μάτην
τὴν οἰκίαν τῶν Στρατηγῶν· τὰ πάντα μάτην· καὶ μό-
νον τὰ ἱερὰ πνεύματα τῶν πρώτων χριστιανῶν ἵπταντο ὑπεράνω
τῶν ἀπεράντων ἐρειπίων τῶν Φιλίππων μετὰ τῶν πνευμάτων
Εὐωδίας καὶ Συντύχης, αἵτινες μετὰ τοῦ Κλήμεντος συνήθλησαν
τῷ Παύλῳ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ (Φιλιπ. δ'. 2. 3).

Οὕτως ἐν ζωηραῖς ἱστορικαῖς ἀναμνήσεσι τῶν πρώτων χριστια-
νικῶν χρόνων διηρχόμεν καὶ διεσκέλιζον τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ
1902 τοὺς σωροὺς τῶν ἐρειπίων τῆς ἄλλοτὲ ποτε ἐνδόξου ταύτης
πόλεως, ἥς ἐφωτογραφήσαμεν τὸν ἀπὸ τῶν Κρηνίδων ἔξωθεν τῆς

ΕΙΧ. 4. — Ρωμαϊκὴ ἀψὶς ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως Φιλίππων.

πόλεως διαρρέοντα ποταμόν, ἔνθα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐβάπτισε τὴν Ανδίαν (ἀριθ. 3403), ἐπόγειον χριστιανικὸν ναῖδιον, ὅμοιον πρὸς δεξαμενὴν (4,10 × 2,65), ἀμυδρὰ ἱγνή ἀγιογραφῶν διασῶζον, ἐδρισκόμενον ἐντὸς τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως (ἀριθ. 3404), τὸν λόφον, ἐφ' οὗ τὸ ἀρχαῖον τεῖχος, τὸ θέατρον κτλ. (ἀριθ. 3407), λείψανα Ρωμαϊκῆς ἀφίδος, ἀποτελονμένης ἐκ λίθων ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τέχνης (ἀριθ. 3408, 3409), καὶ ὀγκόλιθον Ρωμαϊκοῦ μνημεῖου κειμένου εἰς τὰ ἐκεῖ μικρὰ πανδοχεῖα (ἀριθ. 3410). ⁽¹⁾

(¹) Ἴδου δὲ τί ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ τῶν ὁδοιπορικῶν σημειώσεών μου ἔγραφα ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων καθήμενος.

Φίλιπποι.

15 Αὐγούστου 1902.

Ὡς ἄλλος Ἱερειάς ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῶν Φιλιππων καθήμενος, θρηνῶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς πρώτης χριστιανικῆς πόλεως τῆς Εὐρώπης.

Διατί, Φίλιπποι, κατεστράφητε ;

Μήπως ἐξεδιώξατε τὸν Παῦλον, καὶ δὲν ἐδέχθητε τὸ ἱερὸν αὐτοῦ κήρυγμα; Ἀλλ' αὐτὸς γράφει ὅτι σας ἐσύλησεν ἐκ τῆς προθυμίας, ἣν ἐδείξατε «εἰς λόγον δόσεως» (Β' Κορινθ. ια'. 8. Φιλιπ. δ'. 15) ὅπως βοηθήσητε ἄλλαις Ἐκκλησίαις.

Μήπως δυσηρεστήσατε τὸν Μέγαν Παῦλον; ἀλλὰ πᾶν τοῦναντίον, τόσον προθύμως λέγει ὁ ἴδιος «ὅτι ἐδέξασθε τὸν λόγον.»

Ὡς ἀνεξερένητα τὰ κρίματα τοῦ Κυρίου καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ !

Ὡ ! ἐὰν εἶχον μετ' ἐμοῦ σήμερον τὸν πατέρα Ἐλευθέριον Καστρινοῦ βεβαίως θὰ ἐλειτουροῦμεν δι' ἱεροῦ ἀντιμνησίου ἐν μέσῳ τῶν ἱερῶν ἐρειπίων ἐν μέσῳ τῆς πρωτογόνου Ἐκκλησίας τῆς ὅλης Εὐρώπης !

Τόση ἦτο ἡ συγκίνησίς μου ὅτι πληοιάζω ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐκ Κορίνθου καὶ φιλήσω τὰ ἱερὰ ταῦτα ἐδάφη, ὥστε δέν μοι ἦτο δυνατόν, χωρὶς, σήμερον εἰς τὸ ἐγγύτητα χωρίον, τὸ δεδοξαμένον Δοξάτο, καὶ κοινωήσω τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, καὶ οὕτως, ὅση μοι δύναμις, ἅγιος καὶ τέλειος πατήσω τὰ ἱερὰ ταῦτα ἐδάφη ὅπως μὴ βέβηλον ἐκδιώξῃ με ἡ οἰκία τοῦ Παύλου, ἣ τὰ ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἐρειπίων πλανώμενα πνεύματα τῆς ἱερᾶς Συντήχης καὶ τῆς Εὐωδίας, τῆς ἀληθῶς εὐωδίας Χριστοῦ !

Ποῦ εἶναι ἡ φυλακὴ τοῦ Παύλου, ἐν ἣ τόσον σκληρῶς οἱ πόδες αὐτοῦ μετὰ Σίλα ἐσφίχθησαν εἰς τὸ ξύλον ;

Ποῦ ἂρα γέ νὰ ἔκειτο ὁ οἶκος τῆς πρώτης χριστιανικῆς τῆς Εὐρώπης, τῆς ἱερᾶς

Κλινούσης τῆς ἡμέρας ἀνεχώρησα ὥρα πρὸς τὸ ἔτερον ἱστορικὸν παράλιον μέρος τῆς Εὐρώπης, τὴν Νεάπολιν, ἔνθα τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἐπάτησεν ὁ μέγας τῶν ἔθνων Ἀπόστολος.

Αὐδίας, τῆς πορφυροπώλιδος, εἰς ἣν ἔτρεξεν ὁ θεῖος Παῦλος ἐλευθερωθεὶς τῆς φυλακῆς ;

Ποῦ ὁ οἶκος τοῦ Δεσμοφύλακος, ὅστις πανοικί δεξάμενος τὸν λόγον ἔλαβε τὸ ἄγιον βάπτισμα ;

Ποῦ ἐγένετο ἡ φρικώδης σκηνὴ τοῦ ἐν νυκτὶ ἐν τῇ φυλακῇ ὁράματος ;

Οὐδέν, οὐδέν γινώσκομεν ! οὐδέν οὐδέν οὐδέν ἀπολίτως γνωρίζομεν !

Ἐγὼ πυνανῶς ἀθήμην ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν καλλιμαρμάρων Ἀνακτόρων τῶν Στρατηγῶν, οὓς ὁ Παῦλος προσεκάλεσεν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπως τὸν ἐξαγάγουν ὡς Ρωμαῖον πολίτην, καὶ πείθομαι περὶ τοῦτου διότι τὸ μέγαρον συνίσταται ἀπὸ τμήματα ἀρχαιότερον οἰκοδομήματος, ἐξ οὗ κατεσκευάσθη τὸ Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς μετ' ἅρ' ὧν οἰκοδόμημα τοῦτο.

Ποῦ ἡ οἰκία ἡ διάσωσης τοῦ κυρίου τῆς ἐχοῖσης πνεῦμα Πύθωνος ;

Ποῦ τὸ μέρος, εἰς ὃ ἐξῆλθον τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν ;

Εἶναι πρὸς Β. ; εἶναι πρὸς Ν. ; Ἀγνωστον, ἄγνωστον !

Ἐν μόνον εἶναι γνωστόν, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἱεροῦ Παύλου πρὸς τοὺς Φιλιππησίους, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρὸς Κορινθίους ἀποσταλεῖσα· καὶ μετ' αὐτῶν ἐν αἰώνιον καὶ ἀμετάβλητον, αἱ ἐν αὐταῖς θεῖαι τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου ἀλήθειαι ! !

Πάντα τὰ λοιπὰ εἶσι λόγον ἀνάξια διὰ τὸν χριστιανισμόν καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου. « Παρέρχεται γὰρ τὸ σχῆμα, ἥτοι ἡ μορφή, τοῦ κόσμου » καὶ ὁ κόσμος αὐτός· μόνον ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου μένει αἰώνιος καὶ ἀμετάβλητος. Ἰδοὺ ὑργλὰ ἡ Ἀκρόπολις ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. Ἐκεῖ ἄρ' αὖ γε ἦτο πεφυλακισμένος ὁ Μέγας τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος ;

ὦ ! ἐν ἦτο ἐκεῖ, ὁ κρότος αὐτῶν ἀντήχει βεβαίως εἰς τὴν ἐνταῦθα πέριξ φρεσὶν καὶ οἴσῳ ἀπετέλει τὴν μουσικὴν ἁρμονίαν τῆς μεσονυκτίου προσευχῆς τοῦ Παύλου καὶ Σίλα ! Ἦτο αὕτη ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἀγρυπνία τῆς Εὐρώπης !

Διακόπτω, διότι οἱ πέριξ Τοῦρκοι συναχθέντες μοι εἰσιν λίαν ἐνοχλητικοί, ὁ δὲ χριστιανὸς ἀμαξηλάτης μου, ὅστις ἐκ Δοξάτου ἀναλαβὼν νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὰ ἐρεῖπια μοὶ ἔδειξεν, ἅμα φθάσαντι, **Κουλέν**, εἰς δὴ μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κάθε βράδν ἐράζευσεν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διεσκέδαζε, βιάζεται ὅπως λάβωμεν τὴν πρὸς τὴν Καβάλλαν ἄγουσαν, καὶ ἤδη ἄγομεν.

Τὸ ἐν μέσῳ δὲ τῶν πανδοχείων μέγα μονόλιθον Ρωμαϊκὸν μνημεῖον ἦτο κατ' αὐτὸν ἡ πέτρα, εἰς ἣν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔβαζε χορτάρι εἰς τὸ ἀλόγῳ του.

Οὗτοι εἰσιν οἱ σημερινοὶ χριστιανοὶ τῆς Ἑλλάδος, οἱ σημερινοὶ διάδοχοι τῶν χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων. !

ΝΕΑΠΟΛΙΣ (νῦν ΚΑΒΑΛΛΑ)

Νεάπολις, (Εἰκ. 5) σπουδαιότατον διὰ τὸν Χριστιανισμὸν σημεῖον. Ἐν Νεαπόλει τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς Ἀσίας (Τρωάδος) εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπεβιβάσθη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Πράξ. ις' 11), ἐξ Ἰλίου τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης κομίζων ἡμῖν τοῖς ὑπὸ τὸν βωμὸν τοῦ Ἀγνώστου Θεοῦ καθημένοις Ἑλλήσι(¹).

(¹) Τοὺς ἐκεῖ ἐπιθυμοῦντας ὅπως γράψωσι τὸν Παῦλον κηρύσσοντα, συνεβουλεύσαμεν ὅπως τὰ ἱερὰ ἱστορικὰ κείμενα ἀκολουθοῦντες, ἀπλῶς ἀποβιβάζομενον τοῦτον γράψωσι. Μήπως εἶναι μικρὰ ἡ τιμὴ αὕτη;

Ἐν Νεαπόλει κατελύσαμεν ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ ἡ «Τουρκία»· ὅτε δὲ τὴν πρωΐαν τὸ πρῶτον τὴν πόλιν ταύτην ἐν ἡμέρᾳ εἶδομεν, ἐπὶ τῶν ὁδοπορικῶν ἡμῶν ἐχαράξαμεν τὰ ἐξῆς.

«Ἦδη ἔχω ἀπέναντί μου τὸ φρούριον τῆς Καβάλλας, τὸν βράχον τῆς Νεαπόλεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν» (Πράξ. ις'. 11).

Εὐρίσκομαι λοιπὸν εἰς Νεάπολιν, εἰς τὸ πρῶτον ἔδαφος τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἐπάτησε τὸν πόδα του εἰς ἄνθρωπος, καὶ ἤρκεσε νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ ἐξακολουθῇ μεταβαλλόμενον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Πόσοι πόδες δὲν ἐπάτησαν καὶ δὲν πατοῦσι τὸ πρῶτον τοῦτο σημεῖον τῆς Εὐρώπης ἐξ Ἀνατολῆς!

Πόσαι λεγεῶνες καὶ πρὸ τούτων πόσοι Φίλιπποι καὶ πόσοι Ἀλέξανδροι! καὶ ὅμως ὅλοι ἦλθον, διῆλθον καὶ παρῆλθον, οὐδὲν διαρκές καὶ μέγα ἀφήσαντες.

Διῆλθε καὶ ἄνευ στρατοῦ μόνος μεθ' ἐνὸς ἀγαπητοῦ αὐτοῦ συντρόφου ὁ θεῖος Παῦλος, τοῦ Σίλα ἄνευ στρατοῦ, ἄνευ ὁπλων, ἄνευ δυνάμεως καὶ ουστατικῶν· ἀκριβῶς τὰ ουστατικά, ἅτινα εἶχεν μεθ' ἑαυτοῦ, ἐὰν τὰ ἐδείκνυνεν, θὰ ἦτο ἄξιος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐσχάτου θανάτου, ὃν ἐπὶ τέλους καὶ δὲν ἀπέφυγεν, ἀποῦ εἰς τοσοῦτους ὑπεβλήθη μαρτυρικούς ραβδισμούς.

Τι σύμπτωσις! Σήμερον τὴν πρωΐαν μεταβαίνων εἰς φωτογράφον καὶ ἰδὼν τὴν ἐπιγραφήν Ἑλληνικοῦ σχολείου εἰσηλθὼν ἐν αὐτῷ. Μεταξὺ δὲ τοῦ καταλόγου τῶν τιμωριῶν ἀνέγγων « ρ α β δ ι σ μ ὁ ς μ ε τ ' ἐ π ι λ ῆ ξ ε ω ς ».

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς λοιπὸν τοῦ Παύλου συνεχίζεται εἰς τὰς πλάτας τῶν χριστιανῶν ἡ αὐτὴ ποιεῖ;

Εἰκὼν 5.

Ἡ Νεάπολις τῆς Μακεδονίας (νῦν Καβάλλα). ἔνθα τὸ πρῶτον ἀπεβιβάσθη
ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἐκ Τρωάδος τῆς Ἀσίας ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. (Πρᾶξ. ΙΓ. 11).

Ἄνῃρ Μακεδὼν ἐν δράματι τῆς νυκτὸς ὁφθεὶς τῷ Παύλῳ εἶπεν αὐτῷ τοὺς ζωηροὺς λόγους τούτους : « Διαβάς εἰς Μακεδο- νίαν, βοήθησον ἡμῖν » (Πράξ. ις' 9).

Ἐν Νεαπόλει, ἡμῖς βραδύτερον Χριστοῦπολιν καὶ Χριστοῦ πόλιν ἐπωνομάσθη, ὡς πρώτη ἐν Εὐρώπῃ τὸν Χριστὸν δεξαμένη (¹) ἐξητάσαμεν τοὺς δύο μόνον ὑπάρχοντας ναοὺς, τὸν τῆς Θεο- τόκου, τὸν καὶ ἀρχαιότερον, κείμενον ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς ἀρχαίας πόλεως, καὶ τὸν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου.

Α'.—**Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.** Ναὸς μονόκογχος (κόγχη κυκλική).

Ἐπὶ τοῦ Εἰκονοστασίου

IG. XC. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ· ἔργον ΙΖ' αἰῶ-
νος ἐπιδιορθωθέν.

ΜΗΡ. ΘΟΥ. (ἀπλῶς), ἔργον σύγχρονον ἀνάξιον λόγον.

Ῥωσάτως ἐν τῷ νῶ εἶδομεν καὶ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἔργον ποβαρᾶς Βυζ. τέχνης τοῦ 1500—1600.

ΙΒΒ—Ἐπὶ τὴν εἰκόνα τῶν Ἁγίων Γεωργίου, Δημητρίου καὶ ἑτέρου τινὸς ἁγίου, ἔργον καλλίστης τέχνης, ἀνέγνωμεν

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Θεοφάνους.

Εἶναι ὁμῶς ποινὴ ἐξαγιασθεῖσα, καὶ μόνον διὰ τοῦτο πολὺ προθύμως θὰ ἤθελα καὶ ἐγὼ εἰς Φιλίππους, ἀνόμως μὲν, τοῖς ἀνθρώποις, ἐνόμως δέ, Χριστῷ, νὰ ἐρραβδιζόμην.

Βεβαίως μεγαλειτέρα τιμὴ δὲν ἦτο δυνατόν ὅπως γίνῃ εἰς Ἕλληνα Θεολόγον, εἰς Ἕλληνα Χριστιανὸν Ἀρχαιολόγον μετὰ τοσοῦτου ζήλου καὶ ἀγάπης καταφι- λοῦντα τὰ ἱερὰ ταῦτα τῆς Ἀποστολικῆς πορείας τοῦ Θεοῦ Παύλου ἐδάφη.»

(¹) Συλλογὴν ἀρχαίων πηγῶν περὶ τούτου ἰδὲ Δήμιτσα· Μακεδ. Β' Τοπογρ. σελ. 562. σημ. 5 καὶ σελ. 564. τοῦ αὐτοῦ Μακεδ. Γ' σελ. 754 καὶ ἐξῆς. Μελστ. Γεωργ. σελ. 393. Ὁ δὲ Schlumberger ἐν τῇ Sigillogr. αὐτοῦ p. 114 ἀναφέρει δύο μολυβδόβουλα τῶν κομερκαρίων Μιχαὴλ καὶ Νικήτα, ἑτερον Ἰωάννου τοῦ κληδιδάτου καὶ ἀρχοντος Χριστουπόλεως, καὶ ἐν σελ. 120 τὴν σφραγίδα τοῦ Ἐπισκόπου τῶν Χριστουπολιτῶν Νικηφόρου ἔχουσαν οὕτως·
† ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ | Η ΣΦΡΑΓΙΣ | ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ
πρβλ. καὶ Δήμιτσα Μακεδ. Γ'. σελ. 778.

³Εν τῷ ραῷ εὔρηται ἀρχαία εἰκὼν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, φέροντος πολυσταύριον, σοβαρὸν ἔργον Χριστιανικῆς τέχνης.

⁴Υπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν ἀνεύρομεν ἐν σωρείᾳ τινὶ φνλατιόμενα συντερίμματα μαρμάρων Χριστιανικῆς τέχνης Θ'—Ι' αἰῶνος.

⁵Εν τῇ αὐλῇ εὔρομεν συντετριμμένην μαρμαρίνην πλάκα 0,60×0,47, ἐφ' ἧς ἀναγεγλυμμένος δικέφαλος ἀετός, κρατῶν σκῆπτρον, ἀπολῆγον εἰς σταυρόν, ἔργον ΙΒ'—ΙΓ' αἰῶνος.

Ταῦτα πάντα μαρτυροῦσι τὴν ἐκεῖ ὑπαρξιν ἀρχαιοτάτου Χριστιανικοῦ ραοῦ⁽¹⁾.

Β'. — "Αγίος Ἰωάννης. Μητροπολιτικὸς ραὸς λαμπρὸς διὰ τὸν ἑσωτερικὸν αὐτοῦ διάκοσμον, ἔργον συγχρόνου τέχνης.

1866—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου εὔρηται χρονολογία τῆς οἰκοδομῆς

1867

³Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίον ΙC. XC. καὶ ΜΗΡ. ΘΟΥ. (ἀπλῶς.)

²Ἐξωθεν τοῦ ραοῦ εὔρηται ὁ ἰάφος τοῦ πολυκλαύσιον υἱοῦ τοῦ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος Ν. Μαυροκορδάτου, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκομεν.

(¹) Εἰς ἀνάμνησιν δὲ τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ ἱερωτάτης ταύτης Μητροπόλεως τῶν χριστιανικῶν χωρῶν, ἐν ἣ τὸ πρῶτον ἐν Εὐρώπῃ ἐπάτησε τὸν πόδα αὐτοῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀπὸ τοῦ ραοῦ τούτου ἐλάβομεν κηρὸν καὶ ἄνθη, ἅτινα κατεθέσαμεν ἐν τῷ τμήματι τῶν ἱστορικῶν ἀναμνήσεων τοῦ Χριστ. Μουσείου ἐπ' ἀριθ. 3300.

²Ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου δὲ φρουρίου τῆς πόλεως ἔτι διατρίβοντες, ἐν τῷ σημειωματαρίῳ ἡμῶν ἐχαράξαμεν τὰ ἑξῆς

Νεάπολις

³Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως.

Χαίροις μοι, Παῦλε τιμώτατε, Παῦλε ἐνδοξότατε, ἄνερ μυρίων ἐπιθυμιῶν, αἰς Χριστὸς Σε ἐδόξασεν.

Πόση ἡ μεταξὺ ἡμῶν καὶ Σοῦ διαφορά ! Πᾶσαι αἱ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἑδραι τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικῶς ὅπως Σε ἐννοήσωσιν, ὅπως Σε ἐρμηνεύσωσιν, ἐγὼ δὲ ἀσπάλαξ πάντων ἀρκοῦμαι περισυλλέγων ἄνθη καὶ πέτραις, ἀφ' ὅπου οἱ Ἀποστολικοὶ Σου πόδες διηλθον !

²Ἐγράφα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Πέτρου Ἀντωνίου Χρυσοχοῖδου τῇ 16 Αὐγούστου 1902.

« Ἀλέξανδρος Ν. Μαυροκορδάτος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὴν 22 Ἀπριλίου 1862, ἀπεβίωσεν ἐν Βουκόις τῆς Μακεδονίας τὴν 7 Μαΐου 1895».

Γ'. — Νοσοκομεῖον.

157 — Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ Νοσοκομείου

Νοσοκομεῖον τῆς Ἑλλ. ὀρθοδόξου Κοινότητος | ὁ Εὐαγγελισμός |

1890

Εἴτα ἐπανήλθομεν καὶ πάλιν εἰς Φιλίππους, ἐνθα περὶ βαθεῖαν σχεδὸν ἐσπέραν ἐφωτογραφήσαμεν τὸ φρούριον τῶν Φιλίππων, ἐφ' οὗ ἀνιστορήτως ἀναφέρεται ὅτι ὑπῆρχον αἱ φυλακαὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (ἀριθ. 3413), τὴν παρὰ τὰ πανδοχεῖα τοπογραφίαν (ἀριθ. 3411), τὰ ἐκεῖ πανδοχεῖα, ἐνθα περὶ τὰ πέριξ ἀνιστορήτως ὡσαύτως ἀναφέρεται ὅτι ἐτάφη ἡ Λυδία (ἀριθ. 3412), τὸν πρὸς ἀνατολὰς χεῖμαρρον τὸν κατερχόμενον ἐκ τοῦ χωρίου *Rahljia* (ἀριθ. 3405), καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς σχεδὸν τῆς νυκτὸς ἐφωτογραφήσαμεν τὸ ἐγγύτατα τῶν ξρειπίων τῆς πόλεως ἐκ τοῦ ποταμοῦ τῶν Κρηνίδων διαρρέον ρυάκιον, φωτιζόμενον μᾶλλον ἐκ τοῦ κατοπιρισμοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος ἢ ἀπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας. (Εἰκὼν 3). Ἐνταῦθα ἐσχεδιογραφήσαμεν καὶ τὸν τοπογραφικὸν χάρτην τῆς περιοχῆς τῶν Φιλίππων. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἀπείρων συντριμμάτων εὔρομεν τεμάχιον μαρμάρου, ἐφ' οὗ ἀνέγνωμεν τὴν λέξιν ΘΥΑΤΕΙΡ(ΩΝ), ὅπερ ὑπέμνησεν ἡμῖν τὸν 14 στίχον τοῦ 15' κεφ. τῶν Πράξεων «... Λυδία πορφυροπώλης πόλεως Θυατείρων». Εἶχεν ἄρ' αὖ γε σχέσιν ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη πρὸς τὴν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ στίχῳ ἀναφερομένην Λυδίαν τὴν ἐκ Θυατείρων; τοῦτο ὁ Κύριος μόνον γινώσκει. Γνωστὸν ἄλλως ὅτι ἐν Φιλίπποις ὑπῆρχε συντεχνία πορφυροβάφων, ὧν οἱ πλεῖστοι κατήγοντο ἐκ Θυατείρων, ὡς ἐν τῇ ἐπομένῃ ἐπιγραφῇ, τῇ ἐν Φιλίπποις εὐρεθείσῃ, ἀναγινώσκομεν «τὸν πρῶτον ἐκ τῶν πορ | φυροβάφ[ων] [Ἄν] τίχον Λύκον | Θυατειρ[ιν]ὸν εὐεργέτην | καὶ... ἡ πόλις ἐτίμνησεν» (4).

(4) Μερετζίδου· Οἱ Φίλιπποι, σελ. 187.

Ῥωσαύτως καὶ ἔξωθεν τοῦ Λευκοῦ Πύργου (Μπεάζι Κουλέ) τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ στήλης τῆς θύρας αὐτοῦ ἐπιγρᾶφη ἀναφέρουσα τὸ ὄνομα «Θνατειρινοῦ πορφυροβάφου» (¹)

(¹) Ἀντόθι. Περιγραφὴν τοῦ κατὰ τὸ 1876 ἀνακαλυφθέντος ὑπογείου ναΐδου ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῶν Φιλίππων καὶ τῶν ἀπὸ 9 Φεβρουαρίου 1878 διαταγῶν τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου πρὸς τὸν τότε Ἀράμης Ἰωαννίκιον πρὸς διάσωσιν τοῦτον ἰδὲ Μερτζίδου· Οἱ Φίλιπποι. σελ. 216. Κατὰ τοῦτον τότε ἐσώζετο τοιχογραφ'α παριστώσα τὸν Παῦλον βαπτίζοντα τὸν οἶκον τοῦ Δεομοφύλακος, ὅφ' ἦν ἀνεγινώσκετο ἡ ἐπιγραφὴ «τὸ βάπτισμα τοῦ δεσ | μοφύλακος Στεφανῆ †» (σελ. 195). Σημειωτέον ὅτι καὶ τὸ ναΐδιον τοῦτο ἡ ἐκεῖ φήμη ἀμείωσος ἀνέφερεν ὡς φυλακὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, περὶ οὗ ἐν τῇ Φιλαρχαίῳ ἑταιρεία «Ὁρθρυσ» ὠμίλησε τῇ 28 Μαρτίου 1899 ὁ κ. Ν. Γιαννόπουλος. (Φιλαρχαίου ἑταιρείας «Ὁρθρυσ» Δελτ. Α'. σελ. 16). Πρῶτος Ἐπίσκοπος τῶν Φιλίππων ἐγένετο ὁ Ἐρμῆς, εἰς τῶν 70, οὗ ἡ μνήμη Νοεμβρ. 5· τελευταῖος δὲ ὁ Γερμανὸς κατὰ τὸ 1671 (Δήμ. Μακεδ. Τοπογρ. Β'. σ. 546. σημ. 3 καὶ Μακεδ. Γ'. σελ. 722), ἡ ὁ Κλήμης κατὰ τὸ 1606-1625 (Μερτζίδου· Οἱ Φίλιπποι σελ. 215)· καταστραφείσης δὲ τῆς πόλεως, ὁ τίτλος ἠνῶθη μετὰ τοῦ Ἀράμης ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ Φιλίππων καὶ Ἀράμης» διαρκέσας μέχρι τοῦ 1721, ὅτε εὐρίσκομεν τὸν Ἐπίσκοπον Παρθένιον ὑπογραφόμενον «ὁ Φιλίππων καὶ Ἀράμης Παρθένιος» (Δήμιτσα· Μακεδ. Τοπογρ. Β'. σελ. 546. σημ. 3 καὶ σελ. 566 καὶ Δήμιτσα· Ἡ Μακεδ. Γ'. σελ. 722), μεθ' ὃν ἀποσιωπᾶται πλέον τὸ ἱστορικώτατον τοῦτο ὄνομα καὶ οὐδὲ ἀναφέρονται πλέον οἱ ἱστορικώτατοι Φίλιπποι ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν Ἐπισκόπων Ἀράμης, εἰμὴ μόνον κατὰ τὰς ἀρχιερατικὰς φήμας ἐν καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας (Μερτζίδου· Οἱ Φίλιπποι. σελ. 216).

Διὰ τῶν Φιλίππων διήρχετο ἡ διάσημος Ἑγνατία ὁδὸς (via Egnatia), ἣν γινώσκομεν, ὅτι ἐν Νεαπόλει ἀποβάς διήλθεν καὶ ὁ ἱερὸς Ἰγνάτιος ἐξ Ἀντιοχείας ἀποστελλόμενος εἰς Ρώμην ὅπως γίνῃ βορὰ τῶν ἀγρίων θηρίων μὴ δεγθῆις ν' ἀρνηθῇ τὸν Ἰησοῦν. Περὶ ταύτης ἰδὲ Tafel· via Egnatia. Δήμιτσα· Μακεδ. Τοπογρ. σελ. 638. Μερτζίδου· Οἱ Φίλιπποι. σελ. 98, 102 καὶ 204.

Τοὺς Φιλίππους γινώσκομεν ὅτι ἐλεσκέφθη ὥσαύτως καὶ ὁ ἱερὸς Πολύκαρπος, πρὸς οὗς ἔγραψε καὶ τὴν ὡραιότατην πρὸς Φιλίππησους ἐπιστολήν· (Πατρ. Migne Τόμ. V. σελ. 1005).

Ἐν Φιλίπποις ὥσαύτως εὐρέθη ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Heuzey, ἐν ᾗ ἀναφέρεται Ποσειδωνία Διακόνισσα καὶ Πανχαρία (= Παγχαρία) ἡ κανονική. (Δήμ. Μακεδ. Γ'. σελ. 733).

Περιγραφὴν δὲ τοῦ ἐξ ἐνὸς ὀγκολίθου ρωμαϊκοῦ μνημεῖου τοῦ Βιβλίου, ὅπερ

Τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἐνδοξότατον ὄνομα τῶν Φιλίππων διεσώθη ἤδη μόλις ἐν τινι χωρίῳ κειμένῳ ΜΑ τῶν ἀρχαίων Φιλίππων καλούμενον «Φιλίππετικ» (¹).

Νύκτα πλέον, πλήρεις συγκινήσεων, πλήρεις ἀναμνήσεων, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὅλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τοῦ Παύλου, τοῦ Σίλλα, τοῦ Δεσμοφύλακος, καὶ τῆς βαπτισθείσης αὐτοῦ οἰκογενείας, τῶν Στρατηγῶν, τῆς ἐκ Θυατείρων Πορφυροπώλιδος, τῆς διὰ τῆς αἰωνίου πορφύρας τὸ πρόσκαιρον αὐτῆς ἐμπόρευμα ἀνταλλαξαμένης, τῆς Εὐωδίας, τῆς Συντύχης τοῦ Ἑρμαῖ, τοῦ δεσμίου Ἰγνατίου τοῦ διὰ τῆς Ἑγνατίας ἐπὶ σφαγὴν ἀκούσιον πορευομένου πρὸς τὴν Βαβυλῶνα τῆς ἀμαρτίας, νύκτα, λέγομεν, πλέον καὶ βιαίῳ δρόμῳ ἀμάξης, διὰ τὸ ἐπισφαλὲς τῆς ὥρας, ἐπανήλθομεν καὶ πάλιν εἰς Δοξάτον (²), ἐνθα εὐγενῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ

ἤδη ἐν σελ. 29 ἀναφέρομεν, καὶ ὅπερ ἐφωτογραφήσαμεν ὑπ' ἀριθ. 3410 ἰδὲ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Heuzey «Mission dans la Macedoine», καὶ Μερτζίδου. Οἱ Φίλιπποι. σελ. 140.

Περὶ Φιλίππων ἔγραψαν, πλὴν τοῦ Jsambert, Cousinery, Voyage dans la Macedoine 1831, τοῦ W. Leake, London 1835, τοῦ P. Bellon, P. Lucas, Clarke, F. Beaujour καὶ ἄλλων, ὁ G. Perrot ἐν τῇ Rev. archeol. 1870 καὶ ἐν ἰδίᾳ συγγραφῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «Datonet et Néopolis» Les ruines de Philippes 1860 ὁ Heuzey μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Daumet «Mission arch. de Macedoine ἐντολῇ Ναπολέοντος τοῦ Γ' καὶ ἄλλων. ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ὁ πολυγραφικώτατος καὶ φιλοπονώτατος Δῆμιτος (Μακεδονικὰ Ἀρχαία Γεωργ. Μακεδονίας 1874. Τοῦ αὐτοῦ Μακεδονία Τόμ. Α' καὶ Β' 1896). καὶ ὁ Σ. Μερτζίδης, (Οἱ Φίλιπποι. ἐν Κων/πόλει. 1901) μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ φυσικῆς ἀφελείας περιγράψας τὰ περὶ τῶν ἀρχαίων χριστιανικῶν Φιλίππων.

(¹) Perrot. σελ. 10. Δῆμιτος Μακεδ. Τοπογρ. Β'. σελ. 547. τοῦ αὐτοῦ Μακεδ. Γ'. σελ. 122.

(²) Συλλογὴν τῶν ἐν Δοξάτῳ καὶ πέριξ τούτου ἀρχαίων Ἑλλήν. καὶ Ρωμ. ἐπιγραφῶν ἰδὲ Δῆμιτος. Ἡ Μακεδ. Γ'. σελ. 788—803, ὡν λόγον ἀξία ἡ ὑπ' ἀριθ. 1043 εὐρεθεῖσα ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δοξάτου λατ. ἐπιγραφὴ, ἐν ἣ τῇ ἐπιδρασίᾳ ἰσῶς χριστιανικῶν ἀρχῶν, αἵτινες τόσον ἐνωρίς ἐξηπλώθησαν ἐν Φιλίπποις ἀναφέρεται ὅτι ὁ μεταστὰς ζῆν ἐν τοῖς Ἑλλανοῖς ὑπὸ ἄλλην μορφήν

τοῦ φίλου ἱατροῦ κ. Ἀδαμαντίδου φιλοξενηθέντες, μέσον Δράμας⁽¹⁾ τὴν ἐπομένην (18 Αὐγούστου 1902) ἀνεχωρήσαμεν διὰ Ξάνθην.

ΞΑΝΘΗ

Ἐν Ξάνθῃ τῇ Ἑλληνικωτάτῃ φιλοξενηθέντες ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ φιλιτάτου παλαιοῦ ἡμῶν συμμαθητοῦ ἐν τῇ Ῥιζαρείῳ Σχολῇ καὶ νῦν διακεκριμένου ἐκεῖ Ἱατροῦ κ. Γ. Μαλεισίδου, ἀνδρὸς τὰ μάλα πατριώτου καὶ ῥέκτου, ἐπεσκέφθημεν τοὺς ἐξῆς ναοὺς.

ἀνταξίαν ἀνωτέρου φωτός. «*Et reparatus item vivis in Elysiis | Sic plocitum est divis a[lt]era vivere forma | qui bene de Supero [l]umine sit meritus*».

(¹) Περὶ Δράμας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπιγραφῶν ἰδὲ Δήμιτσα· Ἡ Μακεδ. Γ'. σελ. 780 καὶ ἐξῆς, τὰς ὑφ' ἡμῶν δὲ ἐν τῷ Ε' Δελτίῳ τῆς Χρυσ. Ἀρχ. Ἑταιρείας δημοσιευθείσας χρυσ. ἐπιγραφάς, δημοσιεύει καὶ ὁ Δήμιτσας (Ἡ Μακεδ. Γ'. σελ. 823—824 ὑπ' ἀριθ. 1108—1110), παραλαμβάνων ταύτας ἐκ τοῦ Ν. Γιαννοπούλου, ὃς καὶ πρὸ ἡμῶν ἐδημοσίευσεν ἤδη τὰς ἐν γένει ἐπιγραφὰς τῆς Δράμας ἐν τῇ ἐβδομαδιαίᾳ ἐπιθεωρήσει τοῦ «Νεολόγου» Κωνσπόλεως Τόμ. Α' σελ. 410, 474—476, 634—635, 652 — 653. Τὰς δὲ ἐν τῷ Ε' Δελτίῳ ἡμῶν ἐπιγρ. ὑπ' ἀριθ. 143 καὶ 148 ὁ κ. Γιαννόπουλος ἐδημοσίευσεν προγενεστέρος ἐν τῷ Bulletin de Cor. Hell. Τόμ. XVI σελ. 88—89 καὶ περὶ ὧν μνηλεῖς ἀπλῶς ποιεῖται ὁ Th. Reinach. Revue des études Grec' 1892. Τόμ. V. σελ. 360. Κατὰ Νικηφόρον τὸν Γρηγοράν VII. 12, ἐν Δράμᾳ τῷ 1316 ἀπεβίωσεν καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου πρβλ. καὶ Σπ. Σταματιάδου· Ἱστορικὴ περιγραφή τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐν Ἀθήναις 1865 σελ. 31.

Τὰς περὶ Δράμας καὶ Φιλίππων σημειώσεις ἡμῶν κλείοντες, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποσιωπήσωμεν τῆς καλῆς ξενείας, ἣς ἐτύχουμεν ἐν τῷ ἐν Δράμᾳ λαμπρῷ ξενοδοχείῳ τοῦ Ἑλλήνου κ. Σβορώνου, ἀνδρὸς κοσμίῳ καὶ τὰ μάλα τοῖς ἐκεῖ ξένοις χρησίμῳ.

Α'.—Ὁ Ἅγιος Πρόδρομος. Οὕτω καλούμενος Μητροπολιτικὸς ναὸς συγχρόνου τέχνης, μονόκογχος (κόγχη κυκλική).

138—Ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ

Ἡ αὐτὴ ἐπιγραφή εὔρηται καὶ ὀπισθεν τοῦ ναοῦ ἄνω τῆς κόγχης.

Ἡ Ἀγία Τράπεζα στηρίζεται ἐπὶ πέντε κίονων, ὧν οἱ τέσσαρες ἐκ γρανίτου λίθου.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου

ΙC. ΧC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ

ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ

συνήθη ἔργα συγχρόνου τέχνης.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου τοῦ Διακομικοῦ εὔρηται λόγον ἀξία ἀδιστηγᾶς Βυζ. τέχνης μεγάλη εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔργον τοῦ 1600—1700. Ὡσαύτως ἐν τῷ ναῷ εἶδομεν καὶ ἑτέραν μικρὰν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Ἐπὶ τοῦ προσκυνηταρίου εὔρηται ἀργυρένδειος εἰκὼν τῆς Θεοτόκου τοῦ 1600—1700.

139—Ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἔργον συνήθους Βυζ. τέχνης.

Ἐγράφη παρὰ Νικολάου Ζωγράφου Σαμίου 1888

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ νοτίου κλίτους εὔρηται τάφος (1,90×1,17) Εὐγενίου τοῦ Ἀρχιερέως, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ἀναγεγλυμμένη χεὶρ κρατοῦσα ποιμαντικὴν ράβδον· πρὸς τοῦτοις ἀπεικονίζονται δικη-

ροτρίκηρα, μίτρα, ἀρχιερατικὸν ὠμοφόριον καὶ Εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται τὸ ἅγιον ποτήριον (¹).

160—Ἐπὶ τούτου ἀναγινώσκομεν

«Ἦδε κόνις νομῆως Σάνθης δέμας ἀμφικαλύπτει | Εὐγενίου ἱεροῦ
εὐσεβίης προμάχου | Ὁ Σηλυμβρέη ἔσκε πατρίς. Νῦν δ' αἰθέραν | αν |
ἐν μακάρον θαλάμοις τερπόμενος θαλίης | πέντε καὶ ἑξ ἔτη δ' ἐδίω
ἐπὶ γαίαν | ἐσθλὰ δὲ πολλὰ ἔρδεν, πᾶσι φίλα φρονέων | ἐν μῆνῃ
(=μηνί) τῇ 24 Σεπτεμβρ. 1848».

Β'. — Ὁ Ταξιάρχης.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου 1C. XC. (ἀπλῶς), ἔργον συνήθους τέ-
χνης ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΓΛΥΚΟΦΙΛΟΥCΑ ἔργον σύγχρονον-

161—Υπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ἐπὶ ἔτους 1741 Σεπτεμβρίου 24.

162—Υπὸ τὴν εἰκόνα τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν

ἐν ἔτει 1833 Ἰουλίου 28

τέχνην μὲν ἦδε Κυριακοῦ αἰνίτου | χάριν δὲ παντάνακτος ὑψόθεν
φέρει.

163—Ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Δεσποτικοῦ

ἐν ἔτει αὐθ' νοεμβρ. 18

τέχνην μὲν ἦδε Κυριαζῆ αἰνίτου, χάριν δὲ παντάνακτος ὑψόθεν
φέρει.

164—Ἐπὶ χρυσοκεντήτου εἰκόνος τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ,
ἔργον λαμπρᾶς τέχνης

αὐθ' Μαΐου 1.

Γ'. — Ὁ Ἀκάθιστος. Ναὸς ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν ἐπω-
νυμίαν.

165—Ἐπὶ τῆς δυτικῆς προσόψεως.

+

1861

(¹) Ἀτόπως καθ' ἡμᾶς τὰ ἱερὰ ταῦτα σύμβολα καὶ σκεύη ἀπεικονίζονται
ἐπὶ τάφου, ὃν πατοῦσιν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ
τάφου τοῦ Ἀρχιερέως Ἀνθίμου, κειμένου ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου
Γεωργίου τοῦ νεκροταφείου Σύρου.

166—Εἰς τὸ ὑπέρθυρον

1860

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου

ΙC. ΧC. } ἀπλῶς· σύγχρονα ἔργα ἀθλιεστάτης τέχνης.
ΜΗΡ. ΘΟΥ. }

167—Ἐπὶ τῆς προθέσεως, ἐπὶ μεγάλης εἰκόνας τοῦ ἱεροῦ
τριμόρφου, ἔργον τοῦ 1600

+ δέιξεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Βασιλικοῦ καὶ τῆς συμβίου καὶ
τὸ τέκνον αὐτοῦ ἀμήν.

+ δέιξεις του δούλου τοῦ Θεοῦ ΒερΓωτὸ καὶ τὴν συμβίου καὶ
τὸν τέκνον αὐτοῦ ἀμήν.

168—Ἐν τῷ ναῷ εὔρηται εἰκὼν τοῦ Προδρόμου, ἐκ τοῦ
στόματος τοῦ ὁποίου ἐξέρχεται ταινία, ἐφ' ἧς ἀναγινώσκομεν

λέγω ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας.

Δ'. — Ὁ Ἅγιος Βλάσιος.

169—Ἐξωθεν τοῦτον ἐπὶ τοῦ τοίχου

† 1828

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου

ΙC. ΧC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ | ἄθλια ἔργα συγχρόνου
ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ | τέχνης.

Ἐν τῷ ναῷ εὔρηται ὠραῖος ὑάλινος πολυέλαιος ἐν σχήματι
ἀιμοπλοίου.

Ἐπὶ τῆς γυναικωνίδος εὔρηται εἰκὼν τῆς Θεοτόκου κρατού-
σης καὶ βλεπούσης τὸν ἐπὶ σταυροῦ Ἰησοῦν (Dolorosa).

170—Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐπὶ λίθου λευκοῦ μαρμάρου

Διὰ σηνδρομῆς καὶ ἐ | ξοδὸς τῆς μαρμαροστρο | σης τοῦ θύου Ναοῦ
τοῦ Ἀγίου Ἡε | ρομάρτηρος Βλασίου δέτ | σης τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ
Μανόλη.

Ε'—Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.

171—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἀναγεγλυμμένος ὁ Ἅγιος Γεώρ-
γιος, ἐφ' ὃν ἡ χρονολογία

1835

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου

ΙC. ΧC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ } ἔργα ἀνάξια λόγου.
ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΕΛΕΟΥCΑ

172—Ἐπὶ τῆς εἰκόνος τῶν Ἀγίων Παθῶν, ἐν δώδεκα σκηναῖς εἰκονιζομένης⁽¹⁾

αωμ (1840) διὰ δαπάνης ἀγοραστοῦ Κώστα οὗ ἡ μνήμη αἰωνία διὰ χειρὸς Δημητρίου.

173—Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἔργον συνήθους Βυζ. τέχνης

ὡς ἔσωσας τὸν Νέστορα ἐκ τῆς Λυαίου πάλης, σῶξε καὶ τὸν ἰκέτην σου ἀπὸ πάσης βλάβης. Π. Βασιλειάδου.

174—Ἐν τῷ προαυλίῳ ἐπὶ ἐπιτυμβίῳ στήλης, ἐφ' ἧς ἐπικάθηται γυνὴ κλαίουσα καὶ δύο περιστεραί καταγλωτιζόμεναι

τῇ προσφιλεστάτῃ Εὐθαλίᾳ γεννηθείσῃ ἐν Ξάνθῃ καὶ τελευτησάσῃ ἐν Κιέβῳ τῷ 1866 τὸ δε σῆμα ὁ τεθλιμμένος συζυγος Σταῦρος Δαδίδοβιτς ἀνῆγειρε.

Γ'. — **Μονύδριον τοῦ Ταξιάρχου.** ⁽²⁾ Τὸ ναύδριον τοῦτο φέρον σχῆμα στανροῦ ἐστὶν ἔργον ΙΓ'—ΙΔ' αἰῶνος.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου

ΙC. ΧC. Ο ΒΑCΙΛΕΥC ΤΩΝ ΒΑCΙΛΕΥΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC καὶ ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ ὡραῖα αἰστηρᾶς Βυζ. τέχνης ἔργα τοῦ 1600 περίπου.

Ἐπὶ τοῦ θόλου εἰκονίζεται ὁ Παντοκράτωρ, περὶ αὐτὸν ἡ θεία λειτουργία, καὶ ὑπ' αὐτὴν οἱ Προφῆται.

175—Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους παρὰ δικέφαλον αἰτὸν

1836

(¹) Ὁμοία εἰκὼν κακῆς ξένης τέχνης εὔρηται καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ναῷ τοῦ Ἁγίου Βλασίου.

(²) Ἐπὶ τῶν πέριξ βουνῶν τῆς Ξάνθης εὔρηται τρία Μονύδρια, τὸ τοῦ Ταξιάρχου, τὸ καὶ ἐγγύτερον, τὸ τῶν Εἰσοδίων, καλούμενον «Παναγία ἡ Ἀρχαγγελιμώτισσα» καὶ ἡ Καλαμοῦ «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.»

Ἐν τῷ ναῷ εὔρηται μεταλλίνη κανδήλα ἐν σχήματι καρδίας, ἔργον βεβαίως δυτικῆς τέχνης.

**Ζ'.—Μονύδριον τῆς Θεοτόκου Ἀρχαγγελιω-
τίσεως.** Ὁ ναὸς ταύτης ἐστὶ μονόκογχος (κόγχη κυκλική).

176—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ

ΙC.	XC.
NI	KA
18	33

177—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ νάρθηκος

+ οὗτος ὁ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸς ἀνεκαινίσθη ἐκ βάρων ἐπὶ ἡμερῶν τῆς | ἡγουμενείας τοῦ ὁσιοτάτου Ἱακώβου μοναχοῦ ἐκ χωρίου Γενίκιοι συνδρομῆς καὶ δα | πάνης τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδό-
ξων Χριστιανῶν ἐν ἔτει 1811 ὁ δὲ καλλο | πισμὸς δι' ἐπιμελείας τοῦ
κὺρ Δοῦκα Χασιρζόγλου καὶ ἐπὶ τῆς ηθίας ἡγουμενείας τοῦ | αὐτοῦ
Ἱακώβου ἐν ἔτει 1874 Μαστροπαυλῇ Χατζῆ Γεωργίου ετελείωσε 28
ὅκ. | 1874.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἐστὶν ἐντελῶς ἀνάξιον λόγου, φέρον
ἀγιογραφίας ἀθλίας συγχρόνου τέχνης.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου ΙC. XC. καὶ ΜΗΡ. ΘΟΥ. (ἀπλῶς),
αὐστηρᾶς Βυζαντινῆς τέχνης ἔργα περίπου τοῦ 1600.

Τούτων ἡ τοῦ Ι. Χ. ἐπεδιορθώθη λίαν ἀμαθῶς καὶ κακο-
τέχνως.

178—Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ περὶ δικέφαλον ἀειτὸν, γεγλυμ-
μένον ἐπὶ λίθον λευκοῦ μαρμάρου

1841 διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀβραάμ
Δημητρίου οὗ ἡ μνήμη αἰώνιος,
πέριξ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης

X	P+I
Γ	OC

= Χριστὸς

179 — Ἐν τῇ ἱερᾷ Προθέσει ξυλογεγλυμμένως ἐπὶ τῶν διπτύχων· ἐπὶ τῆς μιᾶς πτυχῆς

ΔΙΑ ΧΡ ΝΕΩΦ (=διὰ χειρὸς Νεοφ)

ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας πτυχῆς

ΥΤΟΥ ΙΕΡ(ΟΜΟΝΑΧΟΥ) ΖΡΚΒ' (7122=1614)

180 — Ἐπὶ ἀντιμνησίου

Καθιερώθη παρὰ τοῦ πανιερωτάτου ἀγίου Σάνθης Κυρίου κυρίου Εὐγενίου 19 ὁκτωβρίου 1841 Σάνθη.

181 — Ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου

«ΗΑΚΟΒΟΥ
ΑΓΟΜΕΝΟΥ

(=ἡγουμένου)

ΔΟΥΚΑΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ

Η'.—Μονύδριον τῆς Θεοτόκου «ἡ Καλαμοῦ»
ἢ **Καλαμιώτισσα**. Τὸ μονύδριον τοῦτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τιμώμενον, καλεῖται «Καλαμοῦ», ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ποτὲ πολλῶν φερομένων καλάμων, ὡς οἱ ἐκεῖ ἀνέφερον ἡμῖν.

Τὸ μονύδριον τοῦτο ἐλλείψει χρόνου δὲν ἐπεσκέφθημεν ⁽¹⁾.

Θ'.—**Νηπιαγωγεῖον.**

182 — Ἐπ' αὐτοῦ

Νηπιαγωγεῖον | παναγιώτου | καὶ | φωτεινῆς Σταλίου | 1881.

Ι'.—**Ἐτερον Νηπιαγωγεῖον.**

138 — Ἐπ' αὐτοῦ

Νηπιαγωγεῖον Θεοδώρου καὶ Αἰκατερίνης Ζαλάχα | 1881 | .

(1) Κατὰ τὸν Στ. Μερτζίδην ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ σώζεται ἀργυρένδιον Εὐαγγέλιον τοῦ 1638, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκομεν

«Τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀφιερῶθαι εἰς τὴν ἁγίαν μονὴν τῆς Ὑπεραγίας μου Θεοτόκου Καλαμιώτισσης παρὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος Φιλίππων καὶ Δράμας Γερμανοῦ Σανθίου διὰ μνημόσυνον καὶ εἴ τις βουληθῇ ἀποξενῶσαι αὐτὸ νὰ ἔχῃ τὰς ἀράς τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἐν ἔτει ,αχογ' Σεπτεμβρίου 30». (Στ. Μερτζίδην· Οἱ Φίλιπποι, σελ. 215.)

Α Β Δ Η Ρ Α

Τὰ ᾽Αβδηρα, πατρὶς τῶν φιλοσόφων Πρωταγόρου καὶ Δημοκρίτου τοῦ Γελασίνου, ὡς ἐκ τῶν συντριμμάτων πληθύνος χριστιανικῶν μνημείων, σταυροφόρων σαρχοφάγων, διασπύλων κλπ., ἄτινα εὑρομεν (τῇ 20 Αὐγούστου 1902) διεσπαρμένα ἐν τῷ ἐγγυτάτῳ ἰδίως χωρίῳ Μπουλούστρα, σαφῶς καταφαίνεται ὅτι λίαν ἐνωρὶς ταῦτα ἐδέξαντο τὸν χριστιανισμόν.

Κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ταῦτα ἐκαλοῦντο «Πολλοὶ στύλοι» ἢ «Πολύστυλον», οὗ ὁ Ἐπίσκοπος ἐφέρετο δεύτερος ἐν τῇ τάξεϊ ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Φιλίππων, ἐπὶ τὸ ὄνομα «Ἐπίσκοποι Πολυστύλου» ⁽¹⁾.

Τὸ ὄνομα τοῦτο διεσώθη τανῦν παρεχθαρμένον ἐν τῷ ἐγγυστάτῳ χωρίῳ Μπουλούστρα ⁽²⁾.

Τὰ κυρίως ᾽Αβδηρα εἰσὶν ἐπὶ γηλόφον ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἐξ ὧν οὐδὲν τὰ νῦν διεσώθη εἰμὴ λείψανα τινὰ τῶν ἀρχαίων τευχῶν τῆς πόλεως (φ.π. ἀπότ. 3417).

Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀπέδιδον εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν πολλὴν ἀβουλίαν (Κικέρων) καὶ βλακίαν· καὶ ὁ μὲν Ἰουβενάκιος (X. 48) καλεῖ τὴν πόλιν αὐτῶν *paltriam vergescim* (=πατριδα τῶν ἡλιθίων), ὁ δὲ Γαληνὸς ἀποδίδει τὴν βλακίαν αὐτῶν εἰς κλιματικὰς αἰτίας ⁽³⁾.

Τὴν ἀπλότητα ταύτην τῶν κατοίκων καὶ ἡμεῖς ἐξ ἰδίας πείρας ἀντελήφθημεν, καθόσον ὁλόκληρον πρὸ μεσημβρίας μεταξὺ τῶν κατοίκων αὐτῶν διαμείναντες, τοσαύτην στενοχωρίαν, ἐκ προκαταλείψεως ἴσως ἠσθάνθημεν, ὥστε δὲν ἐβλέπομεν τὴν ὥραν νὰ ἀναχωρήσωμεν, τὸ ἡμέτερον λογικὸν περισώζοντες.

⁽¹⁾ Πάλλη καὶ Ποτλῆ τομ. σ' 483.

⁽²⁾ Μελετίου Γεωγραφ. σελ. 418.

⁽³⁾ Ἀρχ. λεξικὸν Παγκαβῆ ἐν λέξει: ᾽Αβδηρα.

Ἐν οὐδεμιᾷ πόλει ἀπηντήσαμεν Ἀβδηριτικὴν πραγματικῶς σύγκρισιν ἐπιγραφῶν, Ἀβδηριτικὴν καταστροφὴν τῶν ἀρχαίων μνημείων, Ἀβδηρικὸν τρόπον διαίτης καὶ ἐκφράσεων ὅσον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

183—Ἐξωθεν τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπὶ φρέατος ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν

1854

ΕΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΥΓΑΔΙ
ΗΙΛΙΤΟΥΦΡΑ
11 ΤΟΡΙΓΑΤΟΥΑΧΑ
ΡΑΤΙΒΕΟΔΙΑ
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 8

ταύτης ἀγροοῦμεν τὴν ἔννοιαν.

Μ Π Ο Υ Λ Ο Υ Σ Τ Ρ Α

Χωρίον τέταρτον περίπου τῆς ὥρας τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων Ἀβδήρων ἀπέχον. Φωτογ. ἀπότυπον τοῦ χωρίου ὑπ' ἀριθ. 3418.

Ἐν ταύτῃ ἐπεσκέφθημεν τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς.

Α'. — Ἀγία Παρασκευή.

184—Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας θύρας

+ 1845

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοσιασίου

ΙΣ. ΧC } ἔργα σύγχρονα ἀθλίας τέχνης.
ΜΡ. ΘΟΥ }

185—Ἐπὶ τὴν εἰκόνα τῶν Ἀγίων Πάντων.

αὐκε' ὁκτωβρίου 18 διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ τιμιωτάτου πέτρου καὶ Χαϊῆ (1) εἰς μνημόσυνον τῶν αὐτοῦ γονέων.

(1) Πιθανῶς Πέτρον Κεχαγιᾶ.

Β'. — Σχολεῖον τῶν ἀρρένων.

186—Οὐδέποτε ἐφαντάσθημεν μείζονα καταστροφὴν σαρκοφάγον ἐκεῖνης, ἣν ἐν Ἀβδήροις ἐν τῷ σχολείῳ τῶν ἀρρένων εἶδομεν, τοῦτέστιν κυριολεκτικῶς ἀβδηριτικῶς λάρνακα ἀρχαίας τέχνης διχοτομήσαντες, ἐφ' ἧς ὑπάρχονσι σταυροὶ, τὸ ἡμῖν ταύτης ἐντειχίσαντες, ἐχρησιμοποίησαν ὥς ἐξώστην (μπαλκόνι) τῆς οἰκίας. Ἐχάραξαν δὲ ἐπ' αὐτῆς ἀτέχνους παραστάσεις κυπαρίσσω κλ. καὶ τὸ ἔτος

« 1830 »

(φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ σχολείου μετὰ τοῦ σαρκοφάγον ἐξώστου ἐπ' ἀριθ. 3420).

187—Ἐπὶ τῆς βρύσεως τοῦ χωρίου.

† ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑ | ΤΑ ΚΕ ΜΗ ΜΟ ΝΟ ΨΙΝ
ΚΕΣΙΝΤΡΟΜΙΣ Ι; ΝΕΞΟΔΟΥ (=καὶ συνδρομῆς σὺν ἐξόδου).
ΚΟΣΤΑΝΤΗΝΟΥ ΙΕΡΕ | ΩΣ ΕΤΩΣ ΑΨΚΤ' (1726).

Ἀνωθεν δὲ ταύτης ἀπεικονίζεται γελοιωδεστάτη παρὰστασις γυμνοῦ δίδοντος ὕδωρ πρὸς γυναῖκα γελοιωδεστεράς περιβολῆς.

188—Κάτωθεν τῆς παραστάσεως ταύτης ἀναγινώσκεται :

Ἀναστάσιος Γεωργίου 1881 Φεβρουα 20

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ἐπ' ἀριθ. 3419.

Ἐξωτερικῶς δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀθανασίου Γούδα εὔρομεν τμῆμα ἀρχαίου χριστιανικοῦ διαστύλου.

ΓΙΕΝΙΤΖΕ

Ἐν τῷ χωρίῳ Γιενιτζὲ ὥραν περίπου ἀπέχοντι τοῦ χωρίου Μπονλούστρα ἐπεσκέφθημεν τὸν ναὸν τῆς Ὑπαπαντῆς.

Ῥαμπαντή. Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου.

Ι. C. Χ. C. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ	} Ἔργα συγχρόνου συνήθους τέχνης.
ΜΡ. ΘΟΥ Η ΕΛΕΟΥΣΑ	

189— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου

1856 μνήσθητι Κύριε τοῦ δούλου σου Ἰωάννου Τουτουντζή τοῦ ποτὲ Γεωργίου υἱός εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τὸν γονεόν.

Ἐν τῷ γὰρ τῆς Ὑπαπαντῆς ἐπεδείχθη ἡμῖν εἰς ὑαλίνην θήκην κορμὸς δένδρου, εἰς οὗ τὴν διατομὴν φυσιολογικῶς ἀπεικονίζεται ὁ τίμιος Σταυρὸς, καὶ ὃν κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐξάγουσιν εἰς προσκύνησιν ⁽¹⁾.

(¹) Ὅμοιον συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἐν Καλάμαις γυναικεῖαν Μονήν. (Φωτ. ἀπότ. τούτου ἰδὲ ὑπ' ἀριθ. 1708).

